

7. Психологические тесты / под. ред. А.А. Карелина: в 2 т. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Т. 1. – 312 с.

8. Федосова И.В. Проблема ценностных ориентаций в научной литературе / И.В. Федосова // Ценности и смыслы. – 2009. – № 2. – С. 75-92. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.litera.inst-et.ru/admin/pdf/20110221154632file.pdf>

9. Ямницький О.В. Категорія «цінності» у психологічному вимірі / О.В. Ямницький // Наука і освіта. – 2013. – № 4. – С. 34-37.

Ветряк Ю.Д.

магістрантка,

Криворізький національний університет

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Розвиток української освіти у XXI столітті відбувається згідно визначених головних завдань держави. Про це зазначено у законі України «Про вищу освіту»: «розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості, підготовка кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці» [1, с. 3]. Тому сьогодні актуальності набирає завдання впровадження компетентнісного підходу до галузі освіти, нових методик та підходу до підготовки майбутніх фахівців.

Розвинути і покращити різні види компетенцій та компетентностей у студентів – головна мета компетентнісного підходу у вищій освіті. Ключовими елементами в компетентнісному підході виступають поняття «компетенція» і «компетентність».

Дослідження проблем та завдань компетентнісного підходу висвітлено у працях В.І. Байденка, А.Г. Бермуса, І.А. Зимньої, В.А. Козирьова. Теоретичному аналізу понять «компетенція», «компетентність» присвячено роботи М.С. Голованя, О.А. Грیشнової. Однак, серед науковців досі триває дискусія щодо визначення змісту й

суті понять «компетенція», «компетентність», встановлення їх складових компонентів та взаємного співвідношення.

Поняття «компетенція» вчені розуміють по-різному. Зокрема, психолог О.В. Кучай стверджує, що компетенція – це сукупність взаємозалежних якостей особистості (знання, вміння, навички, способи діяльності), що задаються до певного кола предметів і процесів та необхідних для якісної, продуктивної діяльності щодо них [2].

А ось Ф.В. Шаріпов трактує поняття як те, на що претендує людина, тобто коло питань, в яких вона добре обізнана, має знання й досвід. За його словами, компетенція – це характеристика місця, а не особистості, тобто параметр соціальної ролі людини [3].

Поняття «компетентність», на думку В.О. Калініна, – це більш широке поняття, яке характеризує та визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбувається через здобуття необхідних компетенцій, що складають мету професійної підготовки фахівця [4].

Отже, під компетенцією слід розуміти певну сферу діяльності, в якій майбутній фахівець має бути добре обізнаним, а також володіти певним набором знань, умінь, навичок. Водночас, компетентність – якість особистості, її певне надбання, що ґрунтується на досвіді, моральних засадах і проявляється в критичний момент за рахунок уміння прийняття адекватних рішень нагальної проблеми.

Проблема психологічної компетентності педагога завжди привертала увагу дослідників і практиків. Зокрема, вона стала предметом вивчення цілого ряду вчених (М. Лук'янова, Л. Мітіна, О. Алфьоров, І. Демідова, В. Дружинін, Н. Яковлева та ін.).

Аналіз дослідження у галузі професійно-педагогічної підготовки майбутнього педагога і сучасних підходів до визначення поняття «психологічна компетентність» дозволяє зробити такі висновки [5]:

1. Психологічна компетентність необхідна фахівцям сфери «людина-людина», до яких належать і педагоги. Аби міжособистісне спілкування було ефективним, необхідно знати особливості внутрішнього світу свого партнера, та сформувати правильну лінію поведінки з ним.

2. Психологічна компетентність – це своєрідний психологічний особистісний інструмент фахівця, що забезпечує ефективне виконання його професійної діяльності.

3. Психологічна компетентність є частиною психологічної культури фахівця сфери «людина-людина» і елементом його професіоналізму.

Розвиток психологічної компетентності особистості може відбуватися як стихійно, так і в процесі спеціального навчання. Останнє варто включати в професійну підготовку працівників сфери «людина-людина».

Порівнюючи теоретичні і практичні дослідження можемо виділити в структурі психологічної компетентності такі компоненти [5]:

– когнітивний (уявлення про свій внутрішній психічний світ і особистісно-індивідуальні якості, розвинений інтелект, схильність до соціальної креативності);

– рефлексивно-перцептивний (спостережливність, вміння адекватно сприймати самого себе, прогностичні здібності);

– афективний (чуйність до людей, розвинута емпатія, емоційна стабільність, доброзичливість, почуття власної гідності, почуття гумору);

– вольовий (здатність протистояти зовнішньому тиску, вміння не допускати зривів діяльності при психічних і фізичних навантаженнях, самоконтроль, розуміння моральних цінностей та принципів, надійність);

– комунікативний (вміння комунікувати з різними людьми, сприймати і передавати інформацію, логічно висловлювати свої думки, мовленнєва культура);

– регулятивний (адаптивність, довільна саморегуляція, вміння керувати своїми психічними станами та інтелектом);

– ціннісно-смысловий (соціальні норми, цінності, інтерес до людей, толерантність, справедливість, відповідальність, моральність, самоповага).

Розвинена психологічна компетентність майбутніх педагогів професійного навчання – інструмент, що дозволяє результативно вирішити різні психологічні завдання у педагогічному процесі.

Психологічну компетентність можна представити й у вигляді сукупності блоків [6]:

– «Я в контексті професії» (майбутній педагог повинен освоїти індивідуально-психологічні особливості людини, навчитися співвідносити себе з образом ідеального професіонала. Це можливо завдяки розвитку самопізнання, самотворчості в різних видах навчальних занять, побудованих за принципами методів активного навчання).

– «Я – студент як суб'єкт освіти» (професійне становлення майбутнього фахівця відбувається шляхом комунікативного, інтерактивного і соціально-перцептивного рівня взаємодії в педагогічному процесі).

– «Я – навчальний предмет» (розвиток досягається завдяки творчим завданнями психолого-методичного характеру в змісті освіти, в яких інтегрується пізнання і методика викладання конкретного предмета).

Психологічна компетентність є основною складовою педагогічної діяльності. А відтак, аналіз теоретичних досліджень доводить, психологічна компетентність – це система знань, умінь і навичок, які забезпечують майбутньому фахівцю не тільки загально-психологічну підготовленість, а й високий рівень професійної самовідомості, що дозволить ефективно здійснювати професійну діяльність.

Отже, компетенція – це обізнаність особистості у тому чи іншому питанні. Компетентність – сукупність моральних рис та характеристик людини завдяки яким вирішуються критичні питання. Психологічна компетентність властива літнім людям, її наявність дозволяє вирішувати будь-які завдання. Дослідження різного роду джерел підтверджує, психологічна компетентність майбутнього педагога передбачає наявність професійних знань і навичок. Високий рівень майстерності, контроль психічним станом – результат професійності завдяки / через набутого досвіду.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про вищу освіту» від 25.12.2002: зі змінами внесеними згідно із законом № 380-IV (380-15). С. 3.
2. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти / О. В. Кучай // Рідна школа. – 2009. – № 11. – С. 44-48.
3. Шарипов Ф. В. Профессиональная компетентность преподавателя вуза / Ф. В. Шарипов // Высшее образование сегодня. – № 1, 2010. – 20 с.
4. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. О. Калінін. – Житомир, 2005. – 20 с.
5. Шевченко Г. П. Духовність особистості: методологія, теорія і практика // Сутність поняття компетентності вчителя. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2014. – № 2. – С. 5.

6. Кавецький В. Є. Психологічна культура вчителя в контексті викликів сучасності: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю / В. Є. Кавецький, А. В. Вихрущ, О. Я. Жизномірська, Т. Г. Дідух. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2017. – 318 с.

Манжос В.О.

студентка,

Запорізький національний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблем у формування само оцінки у дітей дошкільного віку можна вважати однією із найбільш актуальних. Самооцінка є однією із значних умов становлення особистості. Адекватно сформована самооцінка виступає як певне ставлення до себе, передбачає усвідомлення особистості як деякого стійкого об'єкта. Витоки вміння оцінювати себе формуються у ранньому дитинстві, а розвиток і вдосконалення його відбувається протягом усього життя людини [1].

Дошкільний вік – це початковий період усвідомлення дитиною себе, своїх мотивів та потреб. Тому важливо в цей період закласти основи для формування диференційованої адекватної самооцінки [3]. Все це дозволить дитині правильно оцінити себе, реально розраховувати свої сили до завдань і вимог соціального середовища. У вітчизняній та зарубіжній психології вивченню самооцінки присвячено велику кількість робіт видатних науковців. Теоретичні аспекти самооцінки розробляли у своїх працях Б.Г. Ананьєв, Л.В. Захарова, І.С. Кон, С.Д. Максименко, А.В. Петровський, С.Л. Рубінштейн, К. Роджерс та ін.

Формування самооцінки починається з реалістичних оцінок дітьми своїх умінь, результатів своєї діяльності і конкретних знань. Дошкільнята схильні переоцінювати себе, на що їх направляють переважно позитивні оцінки дорослих. Старші дошкільники можуть розуміти свої переваги і недоліки, враховуючи при цьому ставлення до них оточуючих [1].